Бисембаева Ляззат Амандыковнаның
6D020300- «Тарих» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) академиялық дәрежесін алу үшін дайындаған «Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының күнделікті өмірі (1867-1917 жж.)» атты диссертациялық жұмысына

АҢДАТПА

Зерттеу жұмысының сипаттамасы. Диссертациялық зерттеу жұмысы 1867-1917 жылдар аралығындағы Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының өмірін күнделіктілік тұрғысынан зерттеуге арналған. Зерттеу жұмысында отаршылдық кезеңіндегі Жетісу өңірінде орын алған саяси-экономикалық, әлеуметтік өзгерістердің тұрғындардың қалыпты тіршілігіне әкелген өзгерісі, олардың жаңа жүйемен ере келген тәртіпті қалай қабылдағаны қарастырылады.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Соңғы отыз жылда отандық тарих ғылымында елеулі өзгерістер орын алды. Ел тәуелсіздігін баянды ету мақсатында қазақ халқының тарихи жадын жаңғыртып, ұлттың сана-сезімін ояту мәселесі қолға алынды. Өткеннен сабақ ала отырып, болашақты дұрыс бағамдау үшін еліміздің өткен тарихы жаңа көзқарастар тұрғысынан қайта қарастырыла бастады.

Тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен басталған ұлтты рухани жағынан жаңғырту мәселесі бүгінгі күні де өзектілігін жойған жоқ. Еліміздің өткен тарихын жаңа көзқарас тұрғысынан зерделеу – жаһандану заманында елдің мемлекеттік дербестігін және ұлттың бірегейлігін нығайта түсудің бірден-бір тиімді жолы. Сонымен бірге ол жастарды патриоттық рухта тәрбиелеудің, олардың бойында жалпыадамзаттық құндылықтарды қалыптастырудың маңызды факторы болып табылады.

Халқымыздың бүгінге дейінгі жүріп өткен жолындағы терең өзгерістермен сипатталатын, соған байланысты бүгінгі сұраныстар тұрғысынан қорытуға мұқтаж тақырыптардың бірі – XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың басындағы жарты ғасырға созылған патшалық отарлау кезеңі, осы тарихи кезеңде ел өмірінде орын алған өзгерістер. Соның ішінде осы мезгілде патшалық Ресей үшін зор стратегиялық маңызға ие болып, оның осы өңірде жүргізген мақсатты қоныстандыру саясатының нәтижесінде мұнда бірнеше ұлттық анклавтардың пайда болуы, олардың арасында өзара ықпалдастықтың өріс алуы, өз ретінде бұл үрдістің тұрғындардың күнделікті тұрмыс-тіршілігіне әсер етпеуі, әрине, мүмкін емес еді. Бұл ықпалға екі жақ бірдей түсті, яғни жергілікті қазақ жұрты да, сондай-ақ мұнда келіп орын тепкен орыс, ұйғыр, дүнген және басқа этникалық топтар да. Бұл үрдісті зерттеп тануда кеңестік тарихнама біржақтылыққа ұрынды, өзгерістер басым түрде қазақ қожалықтары мен отбасыларында байқалды және ол өзгерістер басым түрде прогрессивті мазмұнда жүрді деген түсінікке кең өріс берілді. Орын алған өзгерістер анағұрлым күрделі еді. Мысалы, Ресейдің ішкі аудандарынан Жетісуға жер іздеп келген орыс мұжығы ата кәсібі егіншілікпен қатар, жергілікті ерекшеліктерге де бейімделіп, ендігі жерде мал өсіру ісіне де ден қоя бастайды.

Екі бірдей шаруашылықтың басын ұстаған, әрі үкіметтен материалдық көмек алып отырған ол тез арада ауқатты отбасына айналып, ендігі уақытта кедейленген қазақтарды жалдап, оларды қанауға көшті. Бұрынғы тарихнама өңір өміріндегі мұндай үрдісті зерттеу тақырыбына айналдыруға, белгілі себептерге байланысты, бара алмады.

Жетісу облысының отаршылдық кезеңіндегі тарихы кеңестік кезеңде де, тәуелсіздік алғаннан бергі уақытта да кеңінен зерттелді, әлі де зерттелу үстінде. Тарихшы ғалымдар отарлық саясаттың өңірдің қоғамдық-саяси өміріне, экономикасына, әлеуметтік жағдайына, мәдени өміріне ықпалын жан-жақты зерттеп, тиісті тұжырымдар жасап келеді. Дегенмен, тарихи үдерістің макродеңгейіне басымдылық беріліп (мысалы, тапаралық, ұлтаралық қатынастарға, мемлекеттік құрылымдарға), өзгерістердің жеке адам, отбасылық, шағын әлеуметтік топтар деңгейіндегі көріністері назардан тыс қала берді. Жаңа қалыптасқан жағдайда ел өміріндегі өзгерістерді тарихи контексте тура түсіну үшін жаңа методологиялық әдіс-құралдарды игеру қажеттілігі туындады.

Қазіргі таңда макротарихтың астарындағы «кішкентай адамдардың» өміріне назар аударыла бастады. Зерттеушілер әлеуметтік тарихқа, оның жаңа бағыттарының бірі болып табылатын күнделіктілік тарихына бет бұрып, зерттеу нысанына қарапайым адамның күнделікті өмірін, яғни оның тарихи үдерістердің әртүрлі факторларының әсерін қалай қабылдағанын және оларға қайтарған жауабын алуда. Күнделікті өмір тарихы дегеніміз – XX ғасырдың соңғы ширегінде ғылыми зерттеудің жаңа әдістерінің бірі ретінде қарқынды дами бастаған тарих ғылымының бір саласы. Күнделіктілік тарихын зерттеу пәнаралық байланыстар арқылы жүзеге асырылады. Зерттеу нысанына белгілі бір тарихи уақыт аралығындағы жеке адамның күнделікті өмірдегі мінез-құлқы; саяси, мәдени, этникалық-конфессиялық оқиғалар аясындағы қарапайым адамдардың күнделікті өмірі алынады.

Зерттеуші ғалымдар жеке адамдардың, әсіресе қоғамдағы «кішкентай» адамдардың өміріндегі өзгерістерді ашып көрсетуде макротарихтың мүмкіндігінің шектеулі екендігін айта келіп, микротарихтың ерекшелігін «бұл адам феноменіне, оның тарихи үдерістердегі орнына жаңа баға беру әрекетінің көрінісі» - деп атап көрсетеді.

Тарихты микротарих тұрғысынан алып зерттеу алғаш XX ғасырдың 60 жылдарында Батыс Еуропада басталды. Аталған уақыттарда Батыс елдерінде «индустриалды қоғам» орнағанымен, көп ұзамай моральдық және материалдық мәселелердің де маңызды екені байқалады. Қоғамдық өмірге наразы болған қарапайым халық өздерінің талаптарын қоя бастайды. Осы кезде халықтың көңіл-күйіне назар аударған батысгерманиялық жас ғалымдар қатардағы қарапайым адамдардың күнделікті өмірін, яғни «кішкентай адамдардың тіршілік әлемін» зерттеуді қолға алады. Себебі, адамдардың тіршілігінен, күнделікті өмірде қайталанып отыратын әрекеттерінен өздері өмір сүріп отырған қоғамның бейнесі, саяси-экономикалық, әлеуметтік және мәдени үдерістердің оларға қаншалықты әсер еткені көрініс береді. Сондай-ақ, күнделікті өмір де қоғамға өзінің ықпалын тигізіп отырады. Адамның

күнделікті өмірі мен қоғам арасындағы осы ықпалдастықты зерттеп, сараптау тарихи үдерістердің әртүрлілігін көрсетуге және өткен оқиғаларды жаңа көзқарастар тұрғысынан қайта зерделеуге мүмкіндік береді. Сондықтан Жетісу өңіріндегі ауыл және село тұрғындарының XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың бас кезіндегі өмірін күнделіктілік тұрғысынан қарастыру өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Зерттеу жұмысының басты өзектілігі – Жетісу өңірінің патшалық отарлау кезеңіндегі тарихының отандық тарихнамада күнделіктілік тұрғысынан тұңғыш рет талдауға алынып отырғандығында. Осы ретте біз мынаны ескертуге тиіспіз. XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың басында Жетісу өңірі басқа да қазақ қоғамындағыдай қауырт өзгерістер кезеңін басынан кешірді. Өзгерістер қоғам өмірінің барлық саласын қамтыды. Бұл өзгерістер, әрине, бұдан бұрын да зерттеу нысаны ретінде қарастырылған. Біздің мақсатымыз Жетісу өңіріндегі осы үдерістерді күнделіктілік әдіс-құралдары арқылы зерттеу нысанына айналдыру болды. Сол арқылы тақырыптың осы уақытқа дейін назардан тыс қалып келген қырларына үңіле түсу көзделді. Осы мезгілде мұндай өзгерістер, әрине, қазақ жерінің басқа да өңірлерінде байқалды. Дегенмен, осы ретте Жетісудың өзіне тән ерекшеліктері болғандығына біз зерттеу барысында көз жеткіздік. Зерттеу нысаны ретінде алынған тақырыптың өзектілігі оның осы қырынан туындайды.

Зерттеу жұмысының бірнеше туыстас гуманитарлық пәндердің байланысы негізінде жүзеге асырылуы – мәселенің келесі бір өзектілігін айшықтайды. Өйткені, қазіргі кезде дамудың интеграциясы мен жаһандану жағдайында белгілі бір ғылым саласын жеке алып зерттеу ғылымның дамуына айтарлықтай үлес қоса алмайды. Оның нәтижелері бүгінгі күнгі ғылым және білім саласының сұранысына жауап беруге дәрменсіз болады. Сондықтан зерттеу жұмысының пәнаралық байланыстар негізінде жүзеге асырылуы терең білімді маман дайындаумен қатар жас ұрпақтың бойында коммуникативті құзіреттіліктерді қалыптастыруға ықпал етпек.

Зерттеу жұмысының келесі бір өзектілігі – ұсынылып отырған «Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының күнделікті өмірі (1867-1917 жж.)» атты тақырыпты өткеннен сабақ алу тұрғысынан қарастырсақ, бүгінгі көпұлтты тәуелсіз Қазақстанның бұдан былайғы дамуында ішкі тұрақтылық пен ұлтаралық татулықты сақтауда маңызды болып табылады.

Зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері. Зерттеудің негізгі мақсаты 1867-1917 жж. аралығындағы Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының өмірін күнделіктілік тұрғысынан талдап, ғылыми негіздеу. Диссертацияның алдына қойған мақсатын жүзеге асыру үшін төмендегі міндеттерді шешу көзделді:

– патша үкіметі жүргізген миграциялық үдерістердің өңірдің этникалық құрамына, тұрғындардың өзара қарым-қатынасына әсерін күнделікті өмір тұрғысынан талдау;

– жергілікті тұрғындар мен қоныс аударушылардың шаруашылығын, күнделікті өмірдегі өзара шаруашылық байланыстарын зерттеу;

– капиталистік қатынастармен бірге келген өзгерістерді тұрғындардың күнделікті өмірде қалай қабылдағанын, сондай-ақ бұл өзгерістердің жағымды және жағымсыз жақтарын анықтау;

– жаңа қоғамның Жетісу қазақтарының дәстүрлі отбасылық, туысқандық қарым-қатынастарына әсерін күнделікті өмірдегі өзгерістер арқылы ашып көрсету;

– қоғамдық өмірдегі өзгерістердің жергілікті халықтың менталитетіне, психологиясына ықпалын бағамдау;

– саяси-экономикалық өзгерістердің тұрмысқа және өңір тұрғындарының денсаулығына әсеріне талдау жасау;

– орыстандыру саясатының дәстүр мен дінге, санаға әсерін, оның күнделікті өмірдегі көрінісін талдау;

– жәдитшілдік қозғалыстың Жетісу мұсылмандарының рухани әлеміне әсерін және оның күнделікті өмірдегі көрінісін талдау;

– 1916 жылғы төтенше жағдайдағы халықтың күнделікті өміріне талдау жасау.

Зерттеу жұмысының нысаны. Патша үкіметі тұсындағы Жетісу облысының тұрғындары: жергілікті тұрғындар және қонысаударылғандар.

Зерттеу жұмысының пәні. Жетісу өңірі халқының өмірінде 1867-1917 жылдар аралығында орын алған саяси-экономикалық, этникалық-конфессиялық және мәдени өзгерістердің мазмұны мен сипаты.

Тақырыптың зерттелу деңгейі. Біз қарастырып отырған Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының күнделікті өмірі (1867-1917 жж.) мәселесі отандық тарихнамада бұрын-соңды кешенді түрде зерттелмеген. Себебі, отандық тарих ғылымында соңғы кездерге дейін макротарих мәселелеріне баса көңіл аударылып, күнделікті өмір тарихына ғылымның жеке бағыты ретінде жете көңіл бөлінбей келеді.

Күнделіктілік тарихы Батыс елдерінде XX ғасырдың 60 жылдарында басталса, Ресейде өткен ғасырдың 90 жылдарында қалыптаса бастады. Ал Қазақстандағы бұл бағыттағы зерттеу жұмыстары 2000 жылдардан бастап қолға алына бастады. Бірнеше ғылыми кітаптар жарық көріп, кандидаттық және докторлық диссертациялар қорғалды.

Тақырып бұған дейін кешенді түрде зерттелмегендіктен, жұмысты жазып шығу барысында Жетісу облысының отаршылдық кезеңдегі тарихының әр саласына қатысты жазылған зерттеулерді теориялық басшылыққа ала отырып, мәселенің тарихнамасын былайша бөліп талдауды жөн көрдік: Революцияға дейінгі тарихнама; кеңестік және посткеңестік кезеңнің тарихнамасы; Тәуелсіз Қазақстанның тарихнамасы.

Революцияға дейінгі тарихнама. XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың басындағы Жетісу тұрғындарының тарихын қарастырғанда өңір тарихына қатысты құнды деректер қалдырған В.А.Василев, Н.В.Леденев, А.Н.Краснов, А.М.Никольский, А.Л.Трегубов, Б.В.Смирнов, Г.К.Гинс, А.Янушкевич, В.Е.Недзвецкий, Т.Седельников, О.А.Шкапский, т.б. еңбектерінің және П.П.Румянцев пен К.К.Пален басқарған экспедиция материалдарының маңызы зор. Сонымен бірге Ш.Уәлиханов, Ә.Бөкейхан,

М.Тынышбаев сияқты жергілікті қазақ халқы өкілдерінің еңбектері де біз үшін аса құнды болып, тақырып мазмұнын ашуға зор ықпал етті.

Кеңестік және посткеңестік кезеңнің тарихнамасы. Кеңестік кезеңде тарихшы ғалымдарымыз өздері өмір сүріп отырған қоғамның сұранысына сай тұжырымдар жасауға мәжбүр болды. Тақырыптың теориялық мазмұнын ашуда құнды болған П.Г.Галузо, Ғ.Тоғжанов, Н.Е.Бекмаханова, И.В.Захарова, Р.Д.Ходжаева, В.В.Востров пен И.В.Захарова, Т.Тәжібаев, В.В.Востров, Ә.Х.Марғұлан, І.Жансүгіров, В.З.Галиев, Б.С.Сулейменов пен В.Я.Басин, Ив.Чеканинский және С.Шариповтың; посткеңестік кеңістіктің тарихшылары З.Абдирашидов, М.К.Иманкулов, П.Кокайсл мен А.Усманов, А.Каппелер, т.б. еңбектерін айтуымызға болады.

Тәуелсіз Қазақстанның тарихнамасы. Тәуелсіздік жарияланғаннан кейін осы мәселелер төңірегінде бірнеше ғылыми зерттеулер жарық көрді. Біз үшін С.Жолдасбаев, С.Атушева, М.А.Жанысбеков, Н.К.Байғабатова, М.Қойгелдиев, Н.Масанов, М.Абдиров, З.Актамбердиева, М.К.Төлекова, З.Т.Садвокасова, Н.Д.Нұртазина, Р.М.Мустафина, З.Әбілқасымұлы, А.И.Құдайбергенова, Д.А.Рахымқұлов, Ф.М.Султанова, С.А.Урашев, Л.В.Тимофеева, М.Ә.Жолсейтова, Ш.Б.Тілеубаев, т.б. зерттеуші ғалымдардың еңбектерінің құндылығы жоғары болды.

Диссертацияның теориялық және методологиялық негізі. Тақырыпты зерттеудің теориялық-методологиялық әдіс-құралдары Жетісу облысының Қазақстанның басқа аймақтарымен салыстырғанда табиғи-географиялық орналасуына, табиғатының көршілес Сырдария облысына қарағанда жайылымдық жерлердің көп болуына байланысты мал шаруашылығына бейім болуы мен халықтың этникалық құрамының әртүрлілігіне, 1867-1917 жылдар аралығында қоныс аударушылардың көп келуіне байланысты жер мәселесінің ушығуы, әрі патша үкіметі үшін Қытай және Орта Азия елдерімен шектесетін стратегиялық аймақ ретіндегі және т.б. ерекшеліктеріне байланысты туындайды.

1867-1917 жылдарда Жетісу облысында орын алған үрдістердің өзара байланысын ашып көрсету үшін жалпығылыми және жалпытарихи әдістер қолданылып, тарихи үдерістерді сипаттау және тақырыпқа қатысты әртүрлі фактілерді жан-жақты талдап, тарихи шынайылыққа жақындау үшін объективтілік және тарихилық қағидасы басшылықта ұсталды.

Тарихты біртұтас заңды үдеріс ретінде қарастыра отырып, аталған уақыттарда облыста болып өткен оқиғалардың одан алдыңғы және кейінгі уақыттарда осы аймақта орын алған оқиғалармен өзара байланысын анықтау мақсатында ретроспективті әдіс қолданылды. Бұл әдіс сонымен қатар тарихи деректерді әр кезеңнің ерекшеліктеріне сәйкес бағалау мен сыни тұрғыдан сараптауға мүмкіндік берді. Облыс тұрғындарының күнделікті өмірінде орын алған өзгерістердің негізі мен ішкі және сыртқы байланыстарын жүйелі түрде сараптау мақсатында тарихи-салыстырмалы, тарихи типология және тарихи жүйелеу әдістері қолданылды. Аталған уақыттардағы патша әкімшілігінің шенеуніктері мен жергілікті би-болыстардың қызметін, олардың ұстанымын ашып көрсету мақсатында сыни талдау әдісі қолданылды.

Облыс тұрғындарының күнделікті өмірін ашып көрсетуде этнометодология және феноменология методологиялары қолданылды. Зерттеу жұмысы, сондай-ақ, адамды және оның іс-әрекетін зерттейтін бірнеше туыстас ғылым салаларына сүйене отырып жүргізілді.

Зерттеу жұмысының ғылыми жаңалығы. Тақырып бұған дейін отандық тарихнамада зерттелмегендіктен зерттеу жұмысының күнделіктілік зерттеу әдісі тұрғысынан қарастырылуы зерттеу жұмысының басты жаңалығын құрайды. Зерттеу жұмысы алдына қойылған міндеттерге сәйкес жүйелі, әрі кешенді түрде жүргізілді. Ресми деректермен бірге естеліктер, жергілікті шығармашылық иелерінің еңбектері ғылыми айналымға тартылып, көптеген ғылыми талдау жұмыстарын жүзеге асыру нәтижесінде төмендегідей ғылыми жаңалықтарға қол жеткізілді:

– XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың басындағы Жетісу өңірі халқының өміріндегі саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени өзгерістер диалектикалық қайшылық тұрғысынан талдауға алынды;

– облыстың саяси және экономикалық өміріндегі жаңа үрдістер, әкімшілік пен жергілікті тұрғындардың ара қатынасы күнделіктілік әдісімен талданып, отаршылдықтың қазақ халқының өміріне әсерінің жаңа қырлары ашылды;

– жергілікті тұрғындардың шаруашылығына енген өзгерістер күнделіктілік тұрғысынан қарастырылып, олардың қоныс аударушылармен өзара шаруашылық байланыстары жаңа көзқарас тұрғысынан баяндалды;

– дәстүрлі қоғамның жаңа қарым-қатынастарға бейімделуі, реформалардың қазақ қоғамына әсері күнделікті өмір әдісі бойынша зерттеліп, өмірге енген өзгерістер жаңа көзқарастар арқылы көрсетілді;

– рухани саладағы өзгерістердің күнделікті өмірге әсері талданып, оның жергілікті халық өміріндегі көрінісі ашып көрсетілді.

Зерттеу жұмысының хронологиялық шегі. Зерттеу жұмысының хронологиялық ауқымы 1867-1917 жылдар аралығындағы жарты ғасырлық уақытты қамтиды. Жұмыстың хронологиялық шегінің бұлай айқындалуы аталған уақыттар аралығында Жетісу облысының Ресей империясының отары болған кезеңіне арналуына байланысты.

Диссертацияның территориялық ауқымы. Зерттеу жұмысының территориялық ауқымы Қазақстан Республикасының қазіргі Алматы облысының аймағын түгелдей, Жамбыл облысын жартылай және Қырғыз Республикасының солтүстік аймақтарын қамтиды. Себебі, патша өкіметі тұсында аталған аймақтар Жетісу облысы деп аталған жаңадан құрылған әкімшілік аймаққа біріктірілді.

Зерттеу жұмысының ғылыми және қолданбалық маңызы. Зерттеу жұмысын жазу барысында ғылыми айналымға тартылған тың деректер мен қолданылған жаңа әдістерді, тұжырымдарды Жетісу өңірінің тарихын бұдан былай да кешенді түрде зерттеуде; патша үкіметінің қазақ жеріндегі саясатын алдағы уақыттарда ғылыми танымның жаңа бағыттары тұрғысынан зерделеп, жаңа тұжырымдар қалыптастыруда қолдануға болады. Сондай-ақ, жоғары оқу орындарында Қазақстан тарихы пәні бойынша арнаулы курстар мен семинар сабақтарын өткізуде, оқу құралдары мен оқулықтар жазуда қолданылады.

Қорғауға ұсынылған тұжырымдар. Жетісу облысы ауыл және село тұрғындарының отаршылдық жағдайындағы күнделікті өмірін зерттеу нәтижесінде төмендегідей ғылыми тұжырымдар қорғауға ұсынылды:

– Патша үкіметінің қонысаудару саясаты жер мәселесін ушықтырып, облыс тұрғындарының өзара қарым-қатынасын шиеленістірді. Жергілікті тұрғындардың дәстүрлі өмір сүру салты мен шаруашылығын, менталитетін өзгертіп, құлдық сананың қалыптасуына негіз қалады.

– Тауар-ақша қатынастарының дамуы жергілікті тұрғындарды экономикалық жағынан зор шығынға ұшырата отырып, жаңа қоғамға бейімделуіне ықпал етті. Жаңа ауыл шаруашылық технологиялары мен тұрмыстық бұйымдардың пайда болуы облыс тұрғындарының күнделікті өмірінің сапасын арттырды.

– Дәстүрлі қоғамның өзгерісі тұрмысқа оң өзгерістер әкелуімен бірге отбасылық, туысқандық байланыстарды әлсіретіп, қазақ менталитетіне жат мінез-құлықтарды тудырды.

– Ауыл тұрғындарына дәрігерлік көмектің қол жетімсіздігі, әрі орыс медицинасына «орыс болып кетуден» қорқып, қырын қарауы олардың күнделікті тіршілігінің сапасын төмендетті.

– Рухани саладағы өзгерістер жергілікті ұлт арасынан жеке тұлғалардың өсіп шығуына ықпал еткенімен, халықтың көпшілігі ол өзгерістерді дәстүр мен дінге төнген қауіп деп қабылдап, ескі мен жаңаның арасында таңдау жасай алмай қиналды.

– 1916 жылғы көтеріліс кезіндегі күнделікті өмір төтенше жағдайда өрбіп, тұрғындар аса ауыр психологиялық көңіл-күйлерді бастан кешіруге мәжбүр болды.

Зерттеу жұмысының сыннан өтуі. Диссертациялық зерттеу жұмысы Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінде орындалды. Зерттеу жұмысының негізгі нәтижелері мен қорытындылары Қазақстанда (5) және шетелде (1) өткен халықаралық ғылыми-практикалық конференция жинақтарында, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған журналдарда (4) және халықаралық ғылыми-ақпараттық «Scopus» базасына енетін журналда (2) жарияланды. Барлығы - 12 мақала.

Зерттеу жұмысының құрылымы: Диссертациялық жұмыстың құрылымы анықтамалардан, белгілеулер мен қысқартулардан, кіріспеден, үш бөлімнен, 10 тақырыптан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады.

АННОТАЦИЯ
диссертационной работы на соискание
академической степени доктора философии (PhD)
по специальности 6D020300 – «История»
на тему «Повседневная жизнь жителей аулов и сел Жетысуйской области (1867-1917 гг.)»
Бисембаевой Ляззат Амандыковны

Описание исследовательской работы. Диссертационная работа посвящена изучению повседневной жизни жителей аулов и сел Жетысуйской области в период с 1867 по 1917 годы. В исследовании рассматриваются политические, экономические, социальные изменения, происходящие в Жетысуйском регионе в период колониализма, также изменения, произошедшие в повседневной жизни населения и как они воспринимали порядок, который сопровождался новой системой.

Актуальность темы исследования. За последние тридцать лет произошли существенные изменения в отечественной исторической науке. С целью укрепления независимости страны был поставлен вопрос возрождения исторической памяти казахского народа и повышения национального самосознания. Изучая прошлое, с целью правильной оценки будущего история нашей страны стала изучаться с позиции новых взглядов.

Проблема национального духовного обновления, начавшаяся в первые дни независимости, еще не утратила своей актуальности. Изучение прошлой истории страны с новой точки зрения является самым эффективным способом укрепления государственной независимости и национальной идентичности в эпоху глобализации. Вместе с тем, он является важным фактором воспитания молодежи в духе патриотизма, формирования общечеловеческих ценностей в них.

Одна из тем, которая характеризуется глубокими изменениями в образе жизни нашего народа в истории и требует глубокого анализа с позиции спросов сегодняшнего дня является колониальный период, который охватывал II половину XIX и начала XX веков вместе с его изменениями в обществе за весь полувековой период. Особенно в этот период имеет большое стратегическое значение для царской России, в результате проведенной переселенческой политики проводимой им в этом регионе здесь возникло нескольких национальных анклав, развитие их взаимодействий, безусловно, не могли не способствовать изменению в повседневной жизни жителей. К таким влияниям подверглись как местный казахский народ, так и переселенные русские, уйгуры, дунгане и другие этнические группы. Изучая эту тенденцию, советская историография рассмотрела ее односторонне, отметив, что изменения наблюдались преимущественно в казахских хозяйствах и семьях, и было широко истолковано, что эти изменения в основном несли прогрессивный характер. Происходящие изменения были намного сложнее. Например, крестьяне русского происхождения, приехавшие из внутренних районов России в Жетысу, которые занимались испокон веков земледелием, адаптировались к

местным особенностям и стали уделять внимание скотоводству. Обладая двумя видами хозяйства вместе, также получая материальную помощь от правительства, они быстро стали богатыми семьями и начали эксплуатировать обедневших казахов. Прошлая историография не смогла позволить изучать такие тенденции в жизни региона по определенным причинам.

История Жетысуйской области в колониальный период широко изучался как в советской исторической науке, так и в период независимости и до сих пор исследования ведутся. Историки изучили и проанализировали влияние колониальной политики на общественно-политическую жизнь, экономику, социальный статус, культурную жизнь региона. Тем не менее приоритеты исторического процесса были на уровне макроистории (например, межклассовые, межэтнические отношения, государственные структуры), а изменения личности, семьи и малых социальных групп оставались незамеченными. В новых условиях возникла необходимость освоения новых методологических методов и средств для точного понимания изменений в жизни страны в историческом контексте.

В настоящее время стало больше обращать внимание на жизнь «маленьких людей» в подтексте макроистории. Исследователи обращаются к истории социальной истории, одному из ее новых направлений, к предмету исследований, повседневной жизни обычного человека, его восприятию и реагированию на различных факторов исторических процессов. История повседневной жизни является одной из отраслей исторической науки, которая быстро развивается как один из новейших методов научных исследований в последней четверти двадцатого века. Изучение истории повседневности осуществляется посредством междисциплинарных предметов. Объектом исследования является поведение личности в повседневной жизни за определенный исторический период; повседневная жизнь простых людей в контексте политических, культурных, этнических и конфессиональных событий.

Исследователи отметили, что потенциал макроистории ограничен в обнаружении изменений в жизни людей, особенно «маленьких» людей в обществе, и подчеркивает специфику микроистории как «проявления действий новой оценки феномену человека, а также его роли в исторических процессах».

Изучение истории с позиции микроистории началось в 60-х годах XX века в Западной Европе. Хотя в то время в западных странах было создано «индустриальное общество», вскоре стало очевидно, что важны как моральные, так и материальные вопросы. Простые население, оказавшее недовольство общественной жизнью, начинают предъявлять свои требования. В это время молодые западноевропейские ученые, обращая внимание на настроение народа, начинают изучать повседневную жизнь простых людей рядовых, то есть «мир жизни маленьких людей». Из повседневной жизни можно увидеть отражение общества в котором живут люди и влияние политических, экономических, социальных и культурных процессов в их жизнь. И повседневная жизнь также влияет на общество. Изучение и анализ этого взаимодействия между повседневной человеческой жизнью и обществом позволяет нам отражать

разнообразие исторических процессов и пересматривать прошлые события с точки зрения новых взглядов. Поэтому одним из наиболее актуальных вопросов является рассмотрение с точки зрения повседневной жизни истории аульного и сельского населения Жетысуйской области в колониальной период во второй половине XIX и начале XX века

Основная актуальность исследования заключается в том, что история колониального периода Жетысуйской области впервые анализируется в отечественной историографии в контексте повседневной жизни. В то же время мы должны учесть одно обстоятельство. Во второй половине XIX и начале XX века Жетысуйская область как и в других казахстанских обществах переживала период резких изменений. Изменения охватили все сферы жизни общества. Эти изменения, конечно, ранее рассматривались как предмет исследования. Нашей целью было исследовать эти процессы в районе Жетысу с помощью повседневных методов исследования. Таким образом, предполагалось сосредоточить внимание на аспектах этой темы, которые до сих пор игнорировалось. В то же время эти изменения, конечно, наблюдались и в других регионах казахской земли. Но в то же время мы увидели в исследовании, что в Жетысу были свои особенности. Актуальность темы, полученной как предмет исследования, вытекает из этого аспекта.

Выполнение исследовательской работы основанной на связах нескольких смежных гуманитарных дисциплин дополнительно обусловливает ее актуальность. Потому что в контексте развития интеграции и глобализации отдельные исследования в области науки не могут внести существенный вклад в развитие науки. Такие результаты не смогут удовлетворить сегодняшний спрос на науку и образование. Поэтому исследовательская работа на основе междисциплинарных связей будет способствовать формированию коммуникативной компетенции у молодого поколения наряду с подготовкой специалистов с глубокими знаниями.

Другим важным аспектом исследования является то, что, учитывая тему «Повседневная жизнь жителей аулов и сел Жетысуйской области (1867-1917)», извлекая при этом определенных опытов истории, важно сохранить внутреннюю стабильность и межнациональную гармонию в современном многонациональном независимом Казахстане.

Цель и задачи исследовательской работы. Основной целью исследования является изучение и научное обоснование повседневной жизни аульного и сельского населения Жетысуйской области в 1867-1917 годах. Для достижения данной цели были поставлены следующие **задачи**:

– анализировать влияние миграционных процессов проводимых царским правительством на этнических состав и взаимоотношения жителей региона с позиции повседневной жизни;

– изучение хозяйства и хозяйственных отношении в повседневной жизни местных жителей и переселенцев;

– определить реакций населения в посведневной жизни к изменениям вошедшим вместе с капиталистическим отношением, а также позитивные и негативные аспекты данных изменений;

– раскрыть влияний нового общества на традиционные семейные, родственные отношения казахов Жетысу через посредством перемен в повседневной жизни;

– рассмотреть влияний изменений в общественной жизни на менталитет, психологию местных народов;

– анализировать влияния политических и экономических изменений на жизнь и здоровье населения региона;

– рассмотреть влияние политики руссификации на традицию и религию, сознание, а также их проявление в повседневной жизни;

– анализировать влияние джадидизма на духовный мир мусульман Жетысу и его отражение в повседневной жизни;

– анализировать повседневный жизнь жителей при чрезвычайном ситуации в 1916 г.

Объект исследования. Жители Жетысуйской области под властью Царской империи: местные жители и переселенцы.

Предмет исследовательской работы. Содержание и описание политико-экономических, этническо-конфессиональных и культурных преобразований, происходивших в жизни населения Жетысуйского края с 1867 по 1917 годы.

Степень изученности темы. Проблема повседневной жизни аульного и сельского населения Жетысуйской области (1867–1917), которую мы рассматриваем, никогда ранее не изучалась в отечественной историографии. Потому что до недавнего времени история отечественной науки была сосредоточена лишь на макроисторических проблемах, и, естественно, наука о повседневной жизни игнорировалась.

История повседневной жизни в западных странах началась в 60-х годах XX века, а в России начала формироваться в 90-х годах прошлого века. Исследовательские работы в Казахстане в этом направлении начались с 2000 годов. Было опубликовано несколько научных книг и защищены кандидатские, докторские диссертации.

Поскольку данная проблема ранее не изучалась, необходимо проанализировать историографию проблемы с теоретическим руководством исследования по различным аспектам истории колониального периода Жетысуйской области: дореволюционная историография; историография советского и постсоветского периода; историография независимого Казахстана.

Дореволюционная историография. При рассмотрении истории жителей Жетысу во второй половине XIX в. и начале XX в. имеют большое значение научные труды Василева В.А., Леденева Н.В., Краснова А.Н., Никольского А.М., Трегубова А.Л., Смирнова Б.В., Гинса Г.К., Янушкевича А., Недзвецкого В.Е., Седельникова Т., Шкапского О.А. и материалы экспедиций под руководством Румянцева П.П. и Палена К.К. Также работы местных казахов, таких как Валиханов Ч.Ч., Бокейхан А., Тынышбаев М. имели для нас большую ценность и оказали большое влияние на содержание темы.

Историография советского и постсоветского периода. В советский период историки были вынуждены делать выводы исходя из потребностей общества, в котором они жили. При рассмотрении теоретического содержания диссертации

были использованы труды Галузо П.Г., Тогжанова Г., Бекмахановой Н.Е., Захаровой И.В., Ходжаевой Р.Д., Вострова В.В. и Захарова И.В., Тажибаева Т., Вострова В.В., Маргулана А.Х., Жансугурова И., Галиева В.З., Сулейменова Б.С. и Басина В.Я., историков постсоветских пространств Абдрашитова З., Иманкулова М.К., Кокайсла П. и Усманова А., Каппелер А. и др.

Историография независимого Казахстана. После обретения независимости по этим вопросам были опубликованы несколько научных трудов. Для настоящей работы были значимы работы таких исследователей, как Жолдасбаева С., Атушевой С., Жанысбекова М.А., Байгабатовой Н.К., Койгелдиева М.К., Масанова Н., Абдирова М., Актамбердиевой З., Толековой М.К., Садвокасовой З.Т., Нуртазиной Н.Д., Мустафиной Р.М., Абилкасымулы З., Кудайбергеновой А.И., Султановой Ф.М., Урашева С.А., Тимофеевой Л.В., Жолсеитовой М.А., Тлеубаева Ш.Б. и др.

Теоретическая и методологическая основа диссертации. Теоретико-методологические методы и подходы исследуемой темы вытекают из таких особенностей региона, как историческое и географическое расположение Жетысуйской области, отличающейся от других регионов Казахстана, наличие в ней больше пастбищ по сравнению с соседней Сырдарьинской областью, склонность к скотоводству, этническое разнообразие населения, обострение земельных вопросов в результате переселения в 1867-1917 гг., значение региона для царской власти как стратегический район на границе с Китаем и Средней Азии и др.

Для раскрытия взаимосвязи процессов использовались общенаучные и общеисторические методы, а принципы объективности и историзма использовались для описания исторических процессов и анализа различных фактов, относящихся к теме, и для приближения к исторической реальности происходивших в Жетысуйской области в1867-1917 гг.

Рассматривая историю как единый процесс, ретроспективный подход использовался для определения взаимосвязи между событиями 1867-1917 годов в прошлым и последующими событиями в регионе. Этот метод также позволил оценивать и критически анализировать исторические источники в соответствии с особенностями каждого этапа. Для систематического анализа основа изменений, внутренних и внешних связей, происходящих в повседневной жизни населения региона, использовались методы историко-сравнительной, исторической типологии и исторической систематизации. Метод критического анализа использовался для выявления роли чиновников царского правительства и местных биев в эти времена.

При раскрытии повседневной жизни населения региона использовались методологии этнометодологии и феноменологии. Кроме того, исследование проводилась на основе нескольких родственных сфер науки, изучающих человека и его действий.

Научная новизна исследовательской работы. Поскольку тема ранее не изучалась в отечественной историографии, она является основной новинкой исследования, которая рассматривается с точки зрения метода повседневного подхода исследовательской работы. Исследование проводилось систематически

и всесторонне в соответствии с поставленными задачами. В результате многочисленных научных и аналитических работ, наряду с официальными данными, в научный оборот были внесены мемуары, работы местных авторов и были сделаны следующие научные открытия:

– Политические, социально-экономические и культурные изменения в жизни жителей Жетысуйской области во второй половине XIX и начале XX века были проанализированы с точки зрения диалектических противоречий;

– С помощью методов исследования повседневности были проанализированы новые тенденции в политической и экономической жизни региона, отношения между администрацией и местным населением, открыты новые аспекты колониального влияния на жизнь казахского народа;

– Изменения в экономике местного населения рассматривались с точки зрения повседневности, а их хозяйственные отношения с переселенцами были изложены с точки зрения новых подходов;

– адаптация традиционного общества к новым отношениям, влияние реформ на казахское общество были проанализированы с точки зрения повседневности, а изменения вошедшие в жизнь были показаны с помощью новых подходов;

– проанализированы влияния изменений в духовной жизни на повседневную жизнь и выявлены его проявления в жизни местного населения.

Хронологические рамки диссертационной работы. Хронологический маштаб исследовательской работы охватывает полувековое время с 1867 по 1917 годы. Это определение хронологических границ исследования связано с периодом, в течение которого Жетысуйская область была колонией Российской империи.

Территориальные рамки диссертации. Территориальный охват исследования охватывает все регионы нынешней Алматинской области, половину Жамбылской области Республики Казахстан и северные регионы Кыргызской Республики. Потому что во время царской власти эти регионы были объединены во вновь образованный административный район, называемый Жетысуйская область.

Научная и практическая значимость научной работы. Новые источники, методы и основные положении, которые были применены во время выполнения данной диссертационной работы, способствуют дальнейшему комплексному изучению Жетысуйской области; рассмотрению царской политики в казахской степи в рамках новых направлений исторического познания помогут формированию новых положении по данной проблематике. Также используются при проведении специальных курсов и семинаров по истории Казахстана в высших учебных заведениях, написании учебных пособий и учебников.

Основные положения выносимые на защиту диссертации. В результате изучения повседневной жизни жителей аулов и сел в Жетысуйской области для защиты были предложены следующие научные положения:

– Переселенческая политика царского правительства обострила земельные вопросы и отношения между жителями региона. Обосновал формированию

рабского сознания изменив традиционного образа жизни, экономики и менталитета местных жителей.

– Развитие товарно-денежных отношений способствовало адаптации местного населения к новому обществу с экономическими потерями. Появление новых сельскохозяйственных технологий и бытовой утвари улучшило качество повседневной жизни населения региона.

– Изменение традиционного общества привело к положительным изменениям в жизни, но также ослабило семейные связи, привело к чуждому поведению в отношении казахского менталитета.

– Отсутствие медицинской помощи жителей аулов и страх «быть русским» от русской медицины, снизили качество их повседневной жизни.

– Изменения в духовной сфере привели к росту отдельных личностей из числа коренных народов, но большинство из них затруднялись сделать выбор между старым и новым, воспринимая, что перемены представляют угрозу для традиции и религии.

– Повседневная жизнь во время восстания 1916 года проходила в условиях чрезвычайного положения и жителям приходилось сталкиваться с тяжелыми психологическими настроениями.

Апробация диссертационной работы. Диссертационная исследовательская работа выполнена в Казахском национальном педагогическом университете имени Абая. Основные выводы и заключения исследования содержатся в сборниках международных научно-практических конференций, организованных в Казахстане (5) и за рубежом (1), журналах, рекомендованных Комитетом по контролю в сфере образования и науки Министерства образования и науки Республики Казахстан (4) и входящих в международную научно-информационную базу «Scopus» (2). Всего – 12 статей.

Структура исследовательской работы: Структура диссертации состоит из определений, обозначений и сокращений, введения, трех глав, 10 тем, заключения, списка использованной литературы и приложений.

ANNOTATION
Of the dissertation work for academic degree
of the Doctor of Philosophy (PhD) in the specialty 6D020300 – «History»
on the theme «Everyday life of habitans of auyls and villages of Zhetisu oblast (1867-1917 yy.)» by Bissembayeva Lyazzat Amandykovna

Description of the research work. The dissertation research is devoted to the study of the everyday life of habitans of the auyls and the villages of the Zhetisu region in 1867-1917. The study examines the political, economic, social changes taking place in the Zhetisu region during the period of colonialism, as well as the changes that occurred in the daily life of the population and how they perceived the order that was accompanied by the new system.

The importance of the research topic. Over the past thirty years there have been significant changes in the national historical science. In order to strengthen the independence of the country was raised the question of the revival of the historical memory of the Kazakh people and improve national consciousness. Taking into account the past national history situations will be revised from the point of new views to properly assess the future.

Today the problem of spiritual modernization of the nation, which began from the first days of independence has not lost its relevance today. A new view at the story from the point of view of the study of the past of our country – the nation in the era of globalization of the country and strengthening the state independence, uniqueness, the only effective. At the same time, it is an important factor to educate young people in the spirit of patriotism, the formation of universal values in them. One of the themes characterized by profound changes on the way of our people to the present time, in connection with which it is necessary to generalize from the point of view of today's needs which lasted in the second half of the XIX and the beginning of the XX century, the changes taking place in the life of the country in this historical period.

Especially in this period, being strategic for Tsarist Russia, as a result of the resettlement policy, the emergence of several national enclaves here, the development of their interactions, of course, had tremendous impacts on the changes in the daily lives of residents. Both local Kazakh people and relocated Russians, Uigurs, Dungans and other ethnic groups were subjected to such influences.

Studying this tendency, Soviet historiography examined it unilaterally, noting that changes were observed mainly in Kazakh households and families, and it was widely interpreted that these changes were mostly progressive in nature. The changes were much more complicated. For example, Russian peasants who came from the internal regions of Russia to Zhetisu, who had been farming for centuries, sought to find land and agriculture, adapt to local characteristics and began to pay attention to cattle breeding. Possessing two types of farming together, also receiving material assistance from the government they quickly became already rich families and began to exploit the impoverished Kazakhs. Past historiography could not allow studying such trends in the life of the region for certain reasons.

The history of Zhetisu oblast in the colonial period was widely studied both in Soviet historical science and in the period of independence, and research is still being conducted. Historians have studied and analyzed the influence of colonial politics on social and political life, the economy, social status and cultural life of the region. Nevertheless, the priorities of the historical process were at the level of macro-history (for example, interclass, inter-ethnic relations, state structures), while changes in the personality, family, and small social groups remained unnoticed. In the new conditions, a new methodological approach to understanding changes in the life of the country in a historical context was required.

At present, it has become more to pay attention to the life of "small people" in the subtext of macro-history. Researchers turn to the history of social history, one of its new dimensions, the subject of research, the daily life of an ordinary person, his perception and response to various factors of historical processes. The history of everyday life is one of the branches of historical science, which is rapidly developing as one of the newest methods of scientific research in the last quarter of the twentieth century. The study of the history of everyday life is carried out through interdisciplinary contacts. Object of study is the everyday behavior of the common man within one specific time frame; everyday life of ordinary people in the context of political, cultural, ethnic and religious events.

Researchers noted that the macro-history potential in detecting changes in the lives of people, especially "small" people in society, is limited, and emphasizes the specificity of the micro-history as "manifestations of the actions of a new assessment of the human phenomenon, as well as its role in historical processes".

The study of the history of microcentric history began in the 60s of the XX century in Western Europe. Although an "industrial society" was created in Western countries at that time, it soon became apparent that moral and material issues were important. Ordinary people, offended by public life, begin to make their demands. West German scientists who draw attention to the moods of people study the everyday life of ordinary people, the "living environment of a little person." Because of the way people live and their daily lives, the way people live in them reflects the political, economic, social, and cultural processes that affected them. And everyday life also affects the community. The study and analysis of this interaction between everyday human life and society allows us to reflect the diversity of historical processes and revise past events in terms of new perspectives. Therefore, one of the most pressing issues is to consider the history of the auyl and villages of the Zhetisu region in the colonial period from the point of view of everyday life.

The main relevance of the study is that the history of the colonial period of the Zhetisu region is analyzed for the first time in Russian historiography in the context of everyday life. At the same time, we must take into account one circumstance. In the second half of the nineteenth and early twentieth centuries, the Zhetisu region, like in other Kazakhstan societies, experienced a turbulent period. The changes covered all areas of society. These changes, of course, were previously considered as a subject of study. Our goal was to make these processes in the Zhetisu using everyday research methods. Thus, it was intended to focus on aspects of this topic that have so far been ignored. At the same time, these changes, of course, were

observed in other regions of the Kazakh land. But at the same time, we saw in the study that Zhetisu had its own characteristics. The relevance of the topic, obtained as a subject of study, stems from this aspect.

In addition, the implementation of research work based on connections of several related humanities disciplines further determines its relevance. Because in the context of the development of integration and globalization, individual research in the field of science cannot make a significant contribution to the development of science. Such results will not be able to meet today's demand for science and education. Therefore, research work on the basis of interdisciplinary connections will contribute to the formation of communicative competence among the younger generation along with the preparation of a deep knowledgeable expert.

Another important aspect of the study is that, taking into account the topic "Everyday life of habitants of auyls and villages of Zhetisy oblast (1867-1917)", while extracting certain historical experiences, it is important to preserve internal stability and inter-ethnic harmony in modern multi-national independent Kazakhstan.

The aim and objectives of the research work. The main aim of the research is to study and scientifically substantiate the daily life of the auyls and villages inhabitants in the Zhetisu oblast in 1867-1917. To achieve this goal, the following tasks were set:

– analysis of the impact of migration processes carried out by the tsarist government on the ethnic composition of the region and the relationship of the population in terms of daily life;

– study of the economy and economical relations in the daily life of local residents and immigrants;

– identifying the positive and negative aspects of these changes as residents have adopted in everyday life the changes occurring along with capitalist relations;

– to reveal the influence of the new society on the traditional family relations of the Kazakhs Zhetisu through changes in everyday life;

– to consider the impact of changes in public life on the mentality and psychology of local peoples;

– to analyze the impact of political and economic changes on the life and health of the region's population;

– to consider the influence of Russification policy on tradition and religion, consciousness of the people, as well as their manifestation in everyday life;

– to study the influence of the Jadidism movement on the spiritual world of Zhetisu Muslims and its reflection in everyday life;

– to analyze the daily life of residents in a state of emergency in 1916.

Object of study. Residents of the Zhetisu oblast under the authority of the Tsarist Empire: local residents and immigrants.

Subject of the research. The content and description of the political, economical, ethnical, religious and cultural transformations which occured in the life of the population of the Zhetisu region from 1867 to 1917.

Historiography of the research topic. The problem of the daily life of the auyl and rural population of Zhetisu region (1867–1917), which we are considering, has never been studied in native historiography. Because until recently, the history of

national science was focused only on macrohistorical problems and that is why the science of everyday life was ignored.

The history of everyday life in Western countries began in the 60s of the XX century, and began to form in Russia in the 90s of the last century. Research work in Kazakhstan in this direction began in 2000s. Several scientific books have been published and candidate, doctoral dissertations have been defended.

Since this problem has not been studied before, it is necessary to analyze the problem's historiography with theoretical guidance of research on various aspects of the history of the colonial period of the Zhetisu region: pre-revolutionary historiography; historiography of the Soviet and post-Soviet period; historiography of independent Kazakhstan.

Pre-revolutionary historiography. When considering the history of the inhabitants of Zhetisu region in the second half of the XIX century and the beginning of the XX century has great importance the scientific works of Vasilev V.A., Ledenev N.V., Krasnov A.N., Nikolsky A.M., Tregubov A.L., Smirnov B.V., Gins G.K., Yanushkevich A., Nedzvetskyi V.E., Sedelnikov T., Shkapsky O.A. and materials of the expeditions under the direction of Rumyantsev P.P. and Palen K.K. Also works of local Kazakhs, such as Valikhanov Ch.Ch., Bokeykhan A., Tynyshbaev M. such as works of representatives of the local Kazakh people, became very valuable for us and had a huge impact on the disclosure of the content of the topic.

Historiography of the Soviet and post-Soviet period. In the Soviet period, historians were forced to draw conclusions based on the needs of the society in which they lived.

The empirical literature has been thoroughly reviewed the theoretical content of the thesis, the works of Galuzo P.G., Togzhanov G., Bekmakhanova N.E., Zakharova I.V., Khodzhayeva V.D., Vostrov V.V. and Zakharov I.V., Tazhibaev T., Vostrov V.V., Margulan A.Kh., Zhansugurov I., Galiev V.Z., Suleimenov B.S. and Basin V.Ya., historians of the post-Soviet spaces Abdrashitov Z., Imankulov M.K., Kokaysla P. and Usmanov A., Kappeler A. and etc.

Historiography of independent Kazakhstan. After independence, several scientific papers were published on these issues. For the present work, the works of such researchers as Zholdasbayev S., Atusheva S., Zhanysbekova M.A., Baygabatova N.K., Koigeldiev M.K., Masanov N., Abdirov M., Aktamberdiyeva Z., Tolekova M.K., Sadvokasova Z.T., Nurtazina N.D., Mustafina R.M., Abilkasymuly Z., Kudaibergenova A.I., Sultanova F.M., Urasheva S.A., Timofeeva L.V., Zholseitova M.A., Tileubayev Sh.B. and etc.

The theoretical and methodological basis of the thesis. Theoretical and methodological methods and approaches of the topic under study derive from such regional characteristics as the historical and geographical location of the Zhetisu region, which differs from other regions of Kazakhstan, the presence of more pastures than the neighboring Syrdarya region, the tendency to cattle breeding, the ethnic diversity of the population, the aggravation of land questions as a result of resettlement in 1867-1917, the importance of the region for the royal power as a strategic area on the border with China and Central Asia, etc.

The principles of objectivity and historiography were used to describe historical processes and analsis of the various facts related to the topic, and to approach historical reality using general scientific and general historical methods to identify the relationship of the processes taking place in the Zhetisu oblast in between 1867-1917.

Considering history as a single legal process, a retrospective approach was used to determine the relationship between the events of 1867-1917 in the past and subsequent events in the region in Zhetisu. This method also allowed to evaluate and analyze historical data in accordance with the characteristics of each stage. For a systematic analysis of the foundations of internal and external relations, the methods of historical-comparative, historical typology and historical systematization in the daily life of the population were used. The method of critical analysis was used to identify the role of the tsarist government officials and local councils during these times.

We have attempted to uncover the essence of the problem using ethnomethodology methodologies in identifying the effects of everyday relationships, the life actions of people in the region, social changes on their lives and psychology, as well as phenomenology methodologies in determining the manifestations in everyday life of changes in political, economic, economic, everyday and cultural spheres. In addition, the study was conducted on the basis of several related fields of science, studying a person and his actions.

Scientific novelty of research work. Since the topic has not previously been studied in national historiography, it is the main novelty of the study, which is considered from the point of view of the method of the everyday approach of research work. The study was conducted systematically and comprehensively in accordance with the tasks. As a result of numerous scientific and analytical works, along with official data, memorable materials, works of local authors and the following scientific discoveries were made in scientific circulation:

– Political, socio-economic and cultural changes in the lives of residents of the Zhetisu region in the second half of the XIX and early XX centuries were analyzed from the point of view of dialectical contradictions;

– With the help of everyday research methods, new trends in the political and economic life of the region, the relationship between the administration and the local population were analyzed, new aspects of the colonial influence on the life of the Kazakh people were discovered;

– Changes in the local economy were considered from a daily point of view, and their economic relations with migrants were described in terms of new approaches;

– the adaptation of traditional society to new relationships, the impact of reforms in Kazakhstan’s society on the way of everyday life, the changes introduced in life are reflected in the new approaches;

– analyzed the impact of changes in the spiritual life on everyday life and identified its manifestations in the life of the local population.

Chronological framework of the thesis. The chronological framework of the study covers a half-century period between 1867 and 1917. This definition of the chronological boundaries of the study is associated with the period during which the Zhetisu oblast was a colony of the Russian Empire.

The territorial scope of the thesis. The territorial coverage of the study covers all regions of the present Almaty Oblast of the Republic of Kazakhstan, half of the Zhambyl Oblast and the northern regions of the Kyrgyz Republic as during the imperial power of the Russian Empire, these regions were united into a newly formed administrative district, called the Zhetisu region.

Scientific and practical significance of scientific work. New sources, methods and statements that were applied during the implementation of this dissertation work contribute to the further comprehensive study of the Zhetisu region; consideration of the royal policy in the Kazakh steppe in the framework of new directions of historical knowledge and will help the formation of new statements on this issue. Also, it can be used when conducting special courses and seminars on the history of Kazakhstan in higher education institutions, writing textbooks articles.

The main provisions submitted to the thesis. As a result of studying the daily life of the auyl and rural population in the Zhetisu region, the following scientific data were proposed for protection:

– Resettlement policy of the tsarist government has exacerbated land issues and relations between the inhabitants of the region. The based the formation of slave consciousness by changing the traditional way of life and the economy and the mentality of local residents.

– The development of commodity-money relations contributed to the adaptation of the local population to a new society with economic losses. The emergence of new agricultural technologies and household appliances has improved the quality of the daily life of the population in the region.

– Traditional changes in society have led to positive changes in life, but also weakened family ties and the emergence of an unusual behaviour in the Kazakh mentality.

– The lack of medical care for the rural population and the fear of “being Russian” from Russian medicine have reduced the quality of their daily life.

– Changes in the spiritual sphere led to the growth of indigenous individuals, but most people could not make a choice between the old and the new changes, recognizing that change is a threat to tradition and religion.

– Everyday life during the uprising of 1916 was held in a state of emergency, and residents have to face serious psychological problems.

Testing dissertation work. The thesis research work was performed at the Kazakh National Pedagogical University named after Abai. The main conclusions and provisions of the study are contained in collections of international scientific conferences organized in Kazakhstan (5) and abroad (1), journals recommended by the Committee on the Control of Education and Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan (4) and included in international scientific and information base “Scopus” (2). A total of 12 articles.

Structure of the research work: The overall structure of this study consists of definitions, designations, abbreviations, introduction, three chapters, 10 topics, conclusion, list of references and applications.